

ศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์วัดร่องเมิง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

Potential tourism resources to promote sustainable tourism Case study The Museum of Wat Rong–Meng Amphoe San Sai Chiang Mai Province

เจิมขวัญ รัชชุสานติ, ศุภณิศร์ เต็มสงวนวงศ์*

Jermkwan Ratchusanti, Supathanit Termsaguanwong

อาจารย์, คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Lecturer, Faculty of Management Sciences, Chiang Mai Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวที่อยู่บริเวณพิพิธภัณฑ์วัดร่องเมิง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มจำนวน 25 ราย ใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selection) ได้แก่ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐ นักวิชาการ ประชาชนที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการศึกษาศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยว กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์วัดร่องเมิงประกอบด้วย พิพิธภัณฑ์วัดร่องเมิง พระบาทดินนกก และหนองบัว ซึ่งพบว่าคุณลักษณะด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ ด้านความน่าดึงดูดใจ มีแหล่งที่ท่องเที่ยวคือพิพิธภัณฑ์วัดร่องเมิงที่เป็นสถานที่อนุรักษ์โบราณวัตถุและศิลปวัตถุ เป็นพิพิธภัณฑ์ที่ได้รับรางวัลอุทยานการศึกษาในวัด มีเอกลักษณ์ชัดเจน เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่หาได้ยาก ด้านการเข้าถึงในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวมีเส้นทางเดียวจากอำเภอเมือง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวมีศูนย์บริการข้อมูลของพิพิธภัณฑ์ มีร้านค้าและป้ายบอกเส้นทางชัดเจนและองค์ประกอบศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ด้านพื้นที่ของบริเวณพิพิธภัณฑ์มีแหล่งท่องเที่ยวคือ พระบาทดินนกกและหนองบัว ด้านการจัดการขาดการบูรณาการการทำงานของทุกภาคส่วน สมาชิกขาดความรู้ทางด้านการบริหาร การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ ด้านกิจกรรม/กระบวนการ ชุมชนมีการร่วมกันรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชน ได้รับการผลักดันในการสร้างศูนย์กักจัดศัตรูพืช ด้านการมีส่วนร่วม ชุมชนบรรจงให้มีความร่วมมือกับเครือข่ายในการนำเอาผู้ติดตามที่ได้รับการบำบัดมาช่วยผลิตเครื่องเงินร่วมกับคนในชุมชน โดยภาพรวมถึงศักยภาพการท่องเที่ยวยังมีความพร้อมไม่เพียงพอ

คำสำคัญ : ศักยภาพ, การท่องเที่ยว

ABSTRACT

The purpose of this research was to study the potential of tourism resources at Wat Rong-Meng, San Sai, Chiang Mai. This is a qualitative research, which the data were collected by focus group interviews with 25 samples, using a purposive sampling method. The sample consisted of community leaders, government officials, academics, and involved people. The data were analyzed content analysis. The study found that the potential of tourism resources of Wat Rong-Meng are consists of museums, temples, Phra Bat Meng Nok and Nong Bua Which found is composed of features and elements of tourist attractions. Firstly, the part of the features, there are three main features: 1) there is an attractive tourist attraction, Wat Rong-Meng Museum, which is a conservation site for antiques and artifacts, clear identity, and difficult to see its attraction 2) it is only one route for tourists to access from the city 3) there are museum information centers, shops, and signs. Secondly, the part of the tourist attractions, there are four main elements: 1) in the area of the museum, there are tourist attractions such as Phra That Teen-Nok and Nong Bua 2) lack of integrated management of all sectors such as members lack of knowledge management and utilization of available resources 3) the community has shared responsibility for preserving the community's environment by driving the creation of a pest control center 4) the community has campaigned to cooperate with the network to bring drug addicts who have been treated to help produce silverware with people in the community. Overall the tourism potential is still not enough.

Keywords: potential, tourism

บทนำ

ปัจจุบันนโยบายการท่องเที่ยวของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา มุ่งเน้นที่จะผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาค เน้นส่งเสริมการตลาดด้านคุณภาพมากกว่าด้านปริมาณ มุ่งให้เป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว โดยผลักดัน ปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เน้นนโยบาย ประสิทธิภาพ โปร่งใส เป็นธรรม ประสานงาน ประหยัด และปฏิบัติได้ อีกทั้งการท่องเที่ยวถือเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญของโลก จากการศึกษาขององค์การการท่องเที่ยวโลก ได้มีการพยากรณ์ว่าในปี พ.ศ. 2573 จะมีนักท่องเที่ยวนานาชาติทั่วโลกจำนวน 1,800 ล้านคน (กรมการท่องเที่ยว, 2556) โดยในปี พ.ศ. 2559 จังหวัดท่องเที่ยวหลักที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวไทยและต่างประเทศรวมกันมากกว่า 5 ล้านคน มีทั้งสิ้น 12 จังหวัด ซึ่งจังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดหนึ่งใน 12 จังหวัด สอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564) กำหนด 8 เขตพัฒนาการท่องเที่ยว โดยจังหวัดเชียงใหม่อยู่ในกลุ่มเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา มุ่งสู่การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาล้านนาเชิงสร้างสรรค์เชื่อมโยงอนุภาคลุ่มน้ำโขง (กรมการท่องเที่ยว, 2561) และจังหวัดเชียงใหม่ถือเป็นศูนย์กลางของจังหวัดในภาคเหนือตอนบน ที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว ทั้งไทยและต่างประเทศ มีความพร้อมทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวที่โดดเด่นจังหวัดหนึ่ง ประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวที่หลากหลายรูปแบบ ซึ่งปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก เพราะเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรอันมีคุณค่า อีกทั้งยังเป็นการบริหารจัดการให้ทรัพยากรคงอยู่อย่างยั่งยืน ซึ่งนักท่องเที่ยวในปัจจุบันให้ความสนใจด้วยเหตุผลของการตระหนักถึงอดีตอันมีคุณค่า การย้อนกลับหาสิ่งที่หายไปเพื่อทบทวนและระลึกถึง เพราะในวันนี้กระแสเทคโนโลยี วัตถุนิยม การก้าวกระโดดเข้าสู่สังคมเมืองที่แวดล้อมไปด้วยวัฒนธรรมตะวันตกส่งผลต่อวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ที่ต้องการการแข่งขัน หรือการเอาเปรียบกันในสังคม

พิพิธภัณฑ์วัดร่องเมืง ตำบลหนองแห้ง อำเภอสันทราย เป็นอีกหนึ่งสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับรางวัลอุทยานการศึกษาในวัด เป็นรางวัลที่สะท้อนถึงการดำเนินการในการก่อตั้งพิพิธภัณฑ์ของท่านพระครูโกวิทธรรมโสภณที่ต้องการสะสมดูแลรักษาวัตถุโบราณ และศิลปวัตถุ ในอดีตไม่ให้อายุหาย เพื่อให้เยาวชนรุ่นหลังได้มีโอกาสรู้จัก ได้ศึกษาค้นคว้าถึงวิถีชีวิตความ

เป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น และเพื่อสืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้านของล้านนาไทยให้คงอยู่ต่อไป ซึ่งในพื้นที่ดังกล่าวอยู่ภายใต้การดูแลของเทศบาลตำบล และประกอบด้วยชุมชนอีกจำนวน 9 หมู่บ้าน ซึ่งให้ความสนใจในการพัฒนาพื้นที่เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวซึ่งหากพิจารณาถึงการท่องเที่ยวคือการเดินทางเพื่อพักผ่อนหรือเพื่อความสนุกสนานตื่นเต้น หรือเพื่อหาความรู้จะแตกต่างจากการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพราะการท่องเที่ยวที่ทำให้เกิดความยั่งยืนจะเป็นความสามารถที่จะดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจอย่างไม่เสื่อมคลาย อีกทั้งยังส่งผลให้ธุรกิจท่องเที่ยวต้องมีการปรับปรุงคุณภาพทั้งการให้บริการ การจัดการทรัพยากร ก่อให้เกิดรายได้อย่างเป็นธรรม โดยมุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้น นักวิจัยจึงสนใจที่จะได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการค้นหาคำศัพท์ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อพิจารณาขีดความสามารถหรือความพร้อมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ตัดสินใจในการปฏิบัติงานและการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวบุคลากรเอง (สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์, 2551) สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลลักษณ์ สุวจิตตานนท์ (2552) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาประชาชนในเขตเทศบาลพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าประชาชนต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวด้านการดูแลรักษา ด้านการค้นหาคำศัพท์ของปัญหา การปฏิบัติงานด้านการวางแผนดำเนินงาน ด้านการติดตามและการประเมินผลข้อเสนอแนะในการแก้ไข โดยเมื่อพิจารณาศักยภาพของการท่องเที่ยว ซึ่งหมายถึงความถึงพร้อมในด้านคุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวแก่ผู้มาเยี่ยมเยือน ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยนำแนวคิดศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว (Attraction) ประกอบด้วย 2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) 3) สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (Amentity) (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ด้านการพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบการท่องเที่ยวทั้ง 4 ด้านดังนี้ องค์ประกอบด้านพื้นที่, ด้านการจัดการ, ด้านกิจกรรม และด้านการมีส่วนร่วม (จารุจน์ กลิ่นดีปัส อ่างโนวิภา ศรีระทุ, 2551)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์วัดร่องเมิง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวที่อยู่บริเวณพิพิธภัณฑ์วัดร่องเมิง ซึ่งจะดำเนินการสัมภาษณ์กับผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐ นักวิชาการ รวมทั้งสิ้น 25 ราย เพื่อเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐและชุมชนที่เกี่ยวข้องในการร่วมคิดร่วมวางแผน ร่วมพัฒนาชุมชนสู่การท่องเที่ยว และรวมถึงการร่วมรับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวที่อยู่บริเวณพิพิธภัณฑ์วัดร่องเมิง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐ นักวิชาการ รวมทั้งสิ้น 25 ราย
2. ขอบเขตด้านพื้นที่ เทศบาลตำบลหนองแห่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
3. ขอบเขตด้านระยะเวลา ตุลาคม 2560 ถึงกันยายน 2561
4. ขอบเขตด้านเนื้อหาประกอบด้วย ประวัติความเป็นมา คุณลักษณะและองค์ประกอบศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยเน้นวิธีการรวบรวมข้อมูลจากการจัดสนทนากลุ่ม (Group discussion) การระดมสมองด้วย METAPLAN โดยมีกิจกรรมดังนี้

1. การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประกอบด้วย

1.1 การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ครั้งที่ 1 ระหว่างนักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานภาครัฐ

1.2 การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ครั้งที่ 2 ระหว่างผู้นำชุมชนของหมู่บ้าน 9 แห่ง เขตเทศบาลตำบลหนองแห้ว เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และนักวิชาการ เพื่อค้นหาศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวในภาพรวม

2. การวิเคราะห์เชิงประจักษ์ เป็นการวิเคราะห์สรุปจากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกด้านศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยว ผู้วิจัยนำมาหาบทสรุปของบริบทแต่ละหมู่บ้านแล้วทำการจำแนกเป็นหมวดหมู่ (Bloomberg and Volpe, 2012) เพื่อให้ทราบถึงภาพรวมของศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการบรรยาย (Descriptive analysis) และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาสาระ (Content analysis)

ผลการวิจัย

จากผลการศึกษาพบว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวบริเวณพิพิธภัณฑวัดร่องเมิง มีพิพิธภัณฑวัดร่องเมิง วัดพระบาทตินิก และหนองบัว จำนวน 3 พื้นที่ซึ่งศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวจะพิจารณาถึงคุณลักษณะ 3 ประการ ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว (Attraction) เป็นสิ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ สนใจอยากเดินทางมาท่องเที่ยว ซึ่งพิพิธภัณฑวัดร่องเมิง เป็นโบราณสถานและโบราณวัตถุที่ได้รับรางวัลจากการคัดเลือกของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในปี ๒๕๕๙ ให้เป็นอุทยานการศึกษาในวัดทำให้พิพิธภัณฑเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติ ซึ่งสิ่งดึงดูดใจคือการอนุรักษ์โบราณวัตถุและศิลปวัตถุเก่าแก่อายุเป็นร้อยปี เพื่อให้พุทธศาสนิกชนและอนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ในเชิงวัฒนธรรม มีความน่าสนใจ ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวกลับมาเยี่ยมชมได้ ส่วนวัดพระบาทตินิกนั้นเป็นโบราณสถาน อยู่ในเขตป่าสงวน ใช้ประกอบกิจกรรมทางพุทธศาสนา เป็นสถานที่จัดงานประเพณีของเทศบาลตำบลหนองแห้ว เช่น งานวันวิสาขบูชา ตักบาตรเทโว และเป็นสถานที่ที่มีจุดชมวิว สามารถมองเห็นตัวอำเภอเมืองและอำเภอดอยสะเก็ดได้อย่างสวยงามและชัดเจน เพราะตั้งอยู่บนดอยสูงแต่สภาพภูมิทัศน์โดยรอบยังไม่เรียบร้อย ไม่มีความน่าสนใจเนื่องจากต้องใช้เวลาในการเดินทางและยังไม่มีมีการปรับปรุงพื้นที่ สำหรับหนองบัวซึ่งเป็นพื้นที่หนองน้ำขนาดใหญ่มีพื้นที่ ๓๐ ไร่ ปัจจุบันการดูแลเป็นหน้าที่ของคนในชุมชน จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีทัศนียภาพที่สวยงามตามธรรมชาติ แต่ยังไม่ได้มีการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ไม่มีความน่าสนใจหรือดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชม

การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) ปัจจัยที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวได้ ด้านการคมนาคม ความปลอดภัย ซึ่งการเดินทางไปพิพิธภัณฑวัดร่องเมิงจะใช้เส้นทางเชิงใหม่-ดอยสะเก็ดได้เพียงเส้นทางเดียว จากถนนใหญ่ต้องเลี้ยวเข้าสู่ถนนหมู่บ้าน สถานที่ของพิพิธภัณฑอยู่ติดถนน สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน แต่วัดพระบาทตินิกใช้เส้นทางเชิงใหม่-ดอยสะเก็ด ได้เพียงเส้นทางเดียวเช่นกันและยังต้องเดินทางขึ้นดอยสูงการเดินทางต้องใช้ถนนที่คดเคี้ยวและแคบไม่สะดวกต่อการคมนาคม ส่วนหนองบัว ใช้เส้นทางเชิงใหม่-ดอยสะเก็ด ได้เพียงเส้นทางเดียว เข้าสู่เส้นทางถนนในหมู่บ้าน ซึ่งมีความคดเคี้ยวเพราะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ท้ายหมู่บ้านและเป็นพื้นที่ป่าอยู่ในความดูแลของชุมชน

สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (Amentity) บริการที่ส่งผลต่อความประทับใจ ทำให้อยู่ยาวนานขึ้นหรือมาเที่ยวซ้ำ พิพิธภัณฑวัดร่องเมิงมีศูนย์บริการข้อมูลของพิพิธภัณฑ มีป้ายบอกเส้นทางชัดเจน มีศาลาที่พัก ร้านค้า ซึ่งมีจำนวนจำกัดและยังขาดในส่วนของการสาธารณูปโภค เช่น ห้องน้ำ การกำจัดขยะ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนมากขึ้น พระบาทตินิก จัดว่ายังขาดแคลนในด้านสาธารณูปโภค ที่จอดรถ และห้องน้ำ ส่วนหนองบัวปัญหาที่พบก็คือเรื่องไฟฟ้า ปัจจุบันมีการถกเถียงกันของคนในชุมชนถึงเรื่องการพัฒนาและการดูแลพื้นที่ เนื่องจากในอดีตชุมชนดูแลและไม่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง จึงทำให้หนองบัวยังมีสภาพความไม่พร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยว

มากไปกว่านั้นผลการศึกษาพบว่าองค์ประกอบศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวที่อยูบริเวณพิพิธภัณฑวัดร่องเมิง อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วยด้านพื้นที่เป็นสถานที่อนุรักษ์โบราณวัตถุและศิลปวัตถุ เป็นพิพิธภัณฑที่ได้รับรางวัลอุทยานการศึกษาในวัด ซึ่งมีทำเลอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ มีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว มีเอกลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยวโดยเฉพาะพิพิธภัณฑ และพื้นที่ในชุมชนบางส่วนยังไม่ได้มีการพัฒนาและส่วนที่พัฒนาอาจจะยังไม่สมบูรณ์ ด้านการจัดการขาดระบบการบริหารจัดการและการกำหนดมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของพื้นที่ คนในชุมชนยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการ ขาดการบูรณาการการทำงานของทุกภาคส่วน ขาดการประชาสัมพันธ์และงบประมาณที่จะสนับสนุนการดำเนินงานโดยเฉพาะการพัฒนาพื้นที่ ด้านกิจกรรม/กระบวนการ ชุมชนมีการร่วมกัน

รักษาสภาพแวดล้อมของชุมชน ได้รับการผลักดันในการสร้างศูนย์กำจัดศัตรูพืช ชุมชนขาดระบบการจัดการน้ำที่ดีเนื่องจากมีพื้นที่เป็นหนองน้ำ แต่ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ ผู้นำชุมชนพยายามพัฒนาพื้นที่บางส่วนจัดเป็นพื้นที่ปลูกดอกทานตะวันเพื่อจูงใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมในชุมชน บางหมู่บ้านไม่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวเพราะเป็นพื้นที่คับแคบแต่ยังมีผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้รับความนิยมโดยคนในชุมชนร่วมกันผลิต อาทิ ผ้าฝ้าย ของที่ระลึก หรือน้ำพริกต่างๆ ด้านการมีส่วนร่วมได้รับความร่วมมือของคนในชุมชนในทุกเทศกาล ชุมชนรณรงค์ให้มีความร่วมมือกับเครือข่ายในการนำเอาผู้ติดยาที่ได้รับการบำบัดมาช่วยผลิตเครื่องเงินร่วมกับคนในชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus group) พบว่าข้อมูลคุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่บริเวณพิพิธภัณฑวัตถุวัดร่องเมิง ประกอบด้วย 1) สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว (Attraction) เป็นสิ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ สนใจอยากที่จะเดินทางมาท่องเที่ยว ซึ่งในบริเวณพิพิธภัณฑวัตถุวัดร่องเมิงมีพิพิธภัณฑวัตถุวัดร่องเมิงและวัดพระบาทตึนบก ซึ่งจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุสอดคล้องกับแนวคิดของวงศ์ธรา สุวรรณิน และคณะ (2557) พบว่าศักยภาพการท่องเที่ยวด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุของวัด ในจังหวัดปทุมธานี มีศักยภาพที่โดดเด่นมากที่สุด นอกจากนี้สิ่งดึงดูดใจของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่อยู่บริเวณพิพิธภัณฑวัตถุวัดร่องเมิงอีกแห่งหนึ่งคือ หนองบัว ซึ่งเป็นหนองน้ำขนาดใหญ่ที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีทัศนียภาพที่สวยงามตามธรรมชาติ แต่ยังไม่ได้มีการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเนื่องจากคนในชุมชนยังไม่มีความพร้อมในด้านการจัดการ โดยงานวิจัยของชายชาญ ปฐมกาญจนา, นรินทร์ สังข์รักษา (2558) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม พบว่าควรมีการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่มีจิตอาสาในการท่องเที่ยวในชุมชน ด้านการเงินหรืองบประมาณ ควรมีการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลหรือท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนงบประมาณในจำนวนที่มากพอ ควรมีการรวมกลุ่มกันในการให้ความช่วยเหลือประสานงาน และให้ข้อมูลซึ่งกันและกัน เพื่อเป็นเครือข่าย ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของเทศบาลตำบลหนองแข่งควรเข้ามาประสานงานเพื่อให้ชุมชนได้รับการพัฒนาหรือให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อจะได้ร่วมกันพัฒนาให้หนองบัวเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดรายได้ให้กับชุมชนในระยะยาวต่อไป 2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวได้ ซึ่งพิจารณาจากประเภทของการคมนาคม เส้นทางความปลอดภัย มีมาตรฐาน ซึ่งบริเวณพิพิธภัณฑวัตถุวัดร่องเมิงจะใช้เส้นทางเชิงใหม่-ดอยสะเก็ด ได้เพียงเส้นทางเดียว การคมนาคมต้องเป็นพาหนะทางบกเส้นทางมีความสะดวก ปลอดภัย ในกรณีที่ต้องใช้ขนส่งสาธารณะอาจจำเป็นต้องใช้เวลามากขึ้น และอาจไม่สามารถรองรับคณะนักท่องเที่ยวจำนวนมากได้ เนื่องจากพื้นที่มีขนาดจำกัด จำเป็นต้องมีการขยายเส้นทางหรือการปรับพื้นที่เพื่อรองรับและอำนวยความสะดวกในการจอดรถที่มีขนาดใหญ่และจำนวนมาก สอดคล้องกับแนวคิดของณัฐกฤษณ์ เอกวรรณัง (2553) ที่ว่าหากนักท่องเที่ยวเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวกและรวดเร็ว ก็จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดอรรถรสในการท่องเที่ยวอย่างมาก 3) สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (Amenity) เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่ให้บริการนักท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อความประทับใจที่จะอยู่ในวัดนานขึ้นหรือการกลับมาเที่ยวซ้ำ ซึ่งในบริเวณพิพิธภัณฑวัตถุวัดร่องเมิงมีศูนย์บริการข้อมูลของพิพิธภัณฑ มีป้ายบอกเส้นทางชัดเจน มีศาลาที่พัก ร้านค้าซึ่งมีจำนวนจำกัด และยังขาดในส่วนของการสาธารณูปโภค เช่น ห้องน้ำ การกำจัดขยะ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของโสภณ สุขสำองค์ (2555) ศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม กรณีศึกษา : ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ตำบลสัมปทวน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่าแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะต้องพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้และได้มาตรฐานเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการ โดยภาพรวมผู้วิจัยสามารถสรุปได้จากข้อมูลความคิดเห็นของชุมชนต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณพิพิธภัณฑวัตถุวัดร่องเมิงได้ว่าชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพราะศักยภาพการท่องเที่ยวในปัจจุบันของพื้นที่ดังกล่าวยังมีความพร้อมไม่เพียงพอที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภักธรณกัลย์ เตียไพบูลย์ (2557) ศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน บ้านห้วยอนวัด ตำบลแม่ทอม อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนคือการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการร่วมคิดร่วมวางแผน ร่วมพัฒนาชุมชนสู่การท่องเที่ยว และรวมถึงการร่วมรับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวด้วย

ข้อเสนอแนะ

- 1) ภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ ควรที่จะเปิดเวทีเพื่อระดมความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้นำชุมชน สมาชิกของชุมชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการกำหนดนโยบายที่เป็นมาตรฐานในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน
- 2) ชุมชนเทศบาลตำบลหนองแห้งควรเข้ามามีส่วนร่วม มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเป็นคณะกรรมการในการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2556). แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวอาเซียน พ.ศ. 2554-2558. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
- กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2561) แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
- กัลยา สว่างคง. (2558). การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตกในจังหวัดสระบุรี. วารสารสุทธิปริทัศน์, 29(89) ณัฐกฤตย์ เอกวรรณัง. (2553). การพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- บุญเลิศ จิตต์พัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ภัทรธรรณีย์ เตี้ยไพบูลย์. (2557). ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน บ้านห้วยอนวัด ตำบลแม่ทอม อำเภอ บางกล้า จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วงศ์ธีรา สุวรรณิน และคณะ. (2557). การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในจังหวัดปทุมธานี. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 8(3)
- วิภา ศรีระทุ. (2551). ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเขาแก้ว จังหวัดเพชรบูรณ์. สารนิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต การวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุพรรณิการ์ ขวัญเมืองและเบญจวรรณ โมกมล. (2550). ศักยภาพและความพร้อมของการท่องเที่ยวเชิงสปีด จังหวัด เชียงราย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- โสภณ สุขสำอาด. (2554). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม : กรณีศึกษา : ตลาดน้ำ วัดกลางคูเวียง ตำบลสัมปทวน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Bloomberg, L.D., & Volpe, M. (2012). Completion Your Qualitative Dissertation: A Road Map from Beginning to End (2nd ed.) Thousand Oakes, CA: SAGE.
- Pathomkanjana, Chaichan. (2014). Guildelines for the Promotion of Cultural Tourism Participation of Community Bangluag, Banglen District, Nakhon Pathom Province. Academic Services Journal Prince of Songkla University. 26(1), 118-129.